

СКЛАДОВІ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ВІВЧАРСТВА

А. П. КИТАЄВА

Одеський державний аграрний університет

Вивчали елементи інтенсивної технології виробництва продукції вівчарства й способи вирощування ягнят після відлучення. Встановлено, що при вирощуванні ягнят у післявідлучний період різними способами вони добре ростуть і розвиваються. Однак, ярки, що вирощувались стійловим способом мали децю вищу енергію росту. Їх середньодобові прирости були на 26,3% більше, ніж при комбінованому способі, що сприяє одержанню живої маси у 15-місячному віці 58,8 кг, настригу вовни у фізичній масі 7,4 кг, у митому волокні – 4,1 кг, а вихід м'якоті на 100 г кісток більший на 33,3%. Прибуток від реалізації одної голови ярка на 6,3 грн. більший при стійловому вирощуванні, ніж при комбінованому.

Ключові слова: *стійловий, комбінований, ярки, вирощування, жива маса, настриг, вовна.*

Україна з стародавніх часів була вівчарською державою. У різних регіонах розводили овець різного напрямку продуктивності. Так, у Херсонській, Миколаївській, Запорізькій областях розводили асканійську тонкорунну породу, у Приазов'ї, Придністров'ї і Задністров'ї, в Одеській, Донецькій областях та в Криму – цигайську породу з двома внутрішньопородними типами: кримським – вовново-м'ясним і приазовським – м'ясо-вовновим.

У 90-х роках поголів'я овець в Україні становило біля 9 млн. голів. Тільки в одній Одеській області було біля одного мільйону. Але за останні роки поголів'я овець зменшилося майже вдвічі, що зумовлено різними причинами.

Проблема збільшення поголів'я овець і виробництва продукції вівчарства на теперішній час дуже актуальна, так як вирішує загальнодержавні питання: виробництво продуктів харчування для населення і сировини для легкої промисловості. Вівчарство забезпечує продовольчу безпеку країни і вирішує соціальне питання – забезпечуючи робочими місцями населення як на селі так і в містах на підприємствах переробки сировини і в торгівлі. Адже відомо, що втрата 1 млн. голів овець приводе до втрати 6,8 тис. робочих місць у вівчарстві, 1,2 тис. допоміжних працівників села і 60 тис. мешканців міст [1].

В основі збільшення поголів'я овець і підвищення їх продуктивності і виробництва продукції лежить комплекс технологічних, технічних, організаційних і економічних питань.

Одним із важливих напрямів підвищення ефективності виробництва продукції є послідовне впровадження промислових методів, які ґрунтуються на використанні досягнень науково-технічного прогресу, поліпшення відтворення, інтенсивній відгодівлі, нагулу, удосконалення порід, раціонального використання виробничих ресурсів, тобто чіткого виконання обраної технології виробництва продукції [3].

Технологія виробництва продукції вівчарства – це сукупність методів, засобів, прийомів, спрямованих на максимальну переробку кормів за допомогою овець у вовну, баранину, смушки, овчини, молоко.

В основі технології лежать біологічні процеси, які пов'язані з перетворенням в організмі вівці органічної речовини корму у ту чи іншу продукцію. Тому, необхідно створювати для овець такі умови, за яких вони могли б найкраще переробляти корми у продукцію, а також підвищувати інтенсивність своїх біологічних функцій й реалізувати свій генетичний потенціал. Тварина може реалізувати його тільки за комфортних умов, так як спадково зумовлені ознаки високої продуктивності корегуються умовами зовнішнього середовища, основними складовими якого є годівля, утримання, догляд.

Тому тварина, одержана від високопродуктивних батьків, теоретично може мати високу продуктивність певної ознаки внаслідок її успадкованості. Але це відбудеться тільки тоді, коли їй будуть створені оптимальні умови. Якщо ж тварині створити умови незадовільної і неповноцінної годівлі й утримання, то вона не зможе реалізувати свій генетичний потенціал і її продуктивність буде низькою.

За будь-якої технології вівці повинні бути здоровими, мати високий генетичний потенціал, який за оптимальних умов забезпечував би високу продуктивність.

Метою нашої роботи було: вивчення ефективності різних способів вирощування ягнят після відлучення від матерів й вимог до технологічних параметрів основних елементів інтенсивної технології виробництва продукції вівчарства.

Матеріал та методика досліджень. Робота виконувалась на ярках цигайської породи у кількості 64 голови, які вирощувалися різними способами після відлучення від матерів в умовах СТОВ «Деметра» Ізмаїльського району Одеської області. Для цього відібрані ярки були розділені на 2 групи по 32 голови. Одна група вирощувалась стійловим, а друга – комбінованими способами. При відлученні у 4-місяці та у 8 і 15-місячному віці визначали живу масу та величину її приросту. У 15-місячному віці обраховували настриг вовни у фізичній масі і митому волокні за загально прийнятими методиками. Економічну ефективність визначали за вартістю реалізованої продукції й одержаного прибутку у розрахунку на одну голову. Цифровий матеріал опрацьовували методом варіаційної статистики за Н. А. Плохинским [2].

Враховуючи кліматичні й зональні особливості інтенсивна технологія повинна включати такі основні елементи (табл. 1).

1. Елементи інтенсивної технології виробництва продукції вівчарства

Елементи технології	Показники
Забезпечення потреби овець в поживних речовинах, на 1 гол. на рік	600-650 корм. од, 60-65 кг перетравного протеїну
Годівля відповідно деталізованих норм з урахування віку і фізіологічного стану	За 19 показниками
Організація відтворення стада: - підготовка до парувальної компанії	За 1,5-2 місяця до парування
- вибір маток і ярок парувального віку в охоті	Щоденно – баранами-пробниками
Метод парування маток і ярок	Племзаводи і племрепродуктори – штучне осіменіння; Товарні господарства - штучне осіменіння, гаремне і класне парування
Вік осіменіння ярок, міс.	9-18
Вирощування молодняка: - молочний період	Кошарно-базовий, роздільний
- після відлучення від матерів	Комбінований, стійловий
Механізація трудомістких технологічних процесів	Стриження, доїння, напування, прибирання гною
Ветеринарно-зоотехнічні заходи	Згідно технологічної карти виконання операцій
Умови утримання овець різного віку й фізіологічного стану	Приміщення мікроклімат

1. **Забезпечення потреби овець в поживних речовинах.** В середньому 600-650 корм. од. та 60-65 кг перетравного протеїну на 1 гол на рік.

Для цього необхідно особливу увагу приділяти структурі посівних площ під кормові культури, їх повинно бути не менш 30%. Особливу увагу приділяти технології заготівлі, зберіганні та підготовці кормів до згодовування; створенні культурних багаторічних пасовищ.

2. **Годівля овець відповідно деталізованих норм.**

Раціони необхідно складати за деталізованими нормами з урахуванням віку, продуктивності й фізіологічного стану.

3. **Організація відтворення стада:**

Вона включає оптимальну структуру стада, яка залежно від напряму продуктивності овець і статусу господарства може становити 55-70%;

- підготовку до парувальної компанії, вибір маток і ярок парувального віку в охоті та їх осіменіння. У спеціалізованих вівчарських господарствах та в тих, які мають статус племінних – застосовують штучне осіменіння;

- у товарних – штучне, гаремне і класне на протязі 38-40 днів з докриттям баранами-плідниками протягом 18-20 днів.

При проведенні осіменіння необхідно враховувати те, що більшість порід овець внаслідок тривалої еволюції набули властивість приходити в охоту у період зменшення температури повітря в певний сезон року. Крім того висока температура згубно впливає на спермопродукцію баранів-плідників. Тому в наших кліматичних умовах період осіменіння овець припадає на кінець серпня й вересень. Це забезпечує проведення зимового і ранньовесняного ягніння, що сприяє доброму ембріональному розвитку і народженню добре розвинених ягнят, які до виходу маток на пасовище підростають і спроможні разом з матерями виходити на пасовища.

Для запліднювання маток і одержання повноцінного приплоду дуже важливим є підготовка баранів-плідників і маток до осіменіння, якісна виборка маток в охоті та їх осіменіння.

Підготовку до осіменіння необхідно починати за 1,5-2 міс. до його початку. До того часу необхідно закінчити усі роботи з вівцями в отарі (стриження, відлучення ягнят, купання та інші роботи). Маток випасають на зелених пасовищах, підгодовують концентратами з розрахунку 100-150 г на одну голову на добу. Баранів-плідників забезпечують оптимальним маціоном і додатково кормами тваринного походження (молоко, яйця) й багатими на вітаміни, особливо вітаміном А.

У скороспілих м'ясо-вовнових і м'ясних порід господарська зрілість може настати в 9-10 міс. віці, що дуже важливо, оскільки осіменіння ярка у ранньому віці дозволить отримати від них більше ягнят і зменшити витрати на вирощування маток. Яркі у такому віці можна осіменяти тільки тоді, якщо вони досягнуть живої маси не менше 75-80% маси повновікової вівці першого класу певної породи.

В період парувальної компанії обов'язково треба проводити щоденну якісну виборку маток в охоті за допомогою баранів-пробників.

4. Вирощування молодняка є найбільш відповідальним періодом у технології виробництва продукції вівчарства, так як воно має вплив не тільки на збереження молодняка, але і на його подальшу продуктивність. Воно поділяється на два періоди: до і після відлучення від матерів.

На теперішній час питання вирощування ягнят до відлучення є дискусійним. Раніше в цей період вирокистовували індивідуальні клітки-купки, де проходило ягніння маток і утримання їх з ягнятами доти поки матка не прийме ягня, а потім групували сакмани, які утримували в окремих оцарках з подальшим їх укрупненням.

На сьогодні пропонують відмовитися від індивідуальних кліток, а ягніння проводити в групових клітках на 5-6 маток. Обґрунтовують це тим, що після переведення матки з ягням в сакмани вони скоріше і краще адаптуються до групового утримання, що забезпечує їм нормальну молочність і добрий ріст ягнят. Це позитивний фактор.

Недоліком у цьому способі є те, що в груповій клітці матки мають різну поведінку, завдяки різним індивідуальним особливостям, що негативно впливає на кормову поведінку ягнят, до того ж й мікроклімат значно гірший, що сприяє захворюванню ягнят. При цьому способі гальмується проведення зоотехнічного обліку. Витрачається багато часу на відловлювання ягнят і їх матерів для встановлення дійсного походження ягнят. Після 3-4 разового укрупнення сакманів ягнят вирощують кашарно-базовим або роздільним методом.

Відлучення ягнят від матерів проводиться у віці 2,5-4 міс., за традиційною технологією у 4 міс. віці Це найбільш критичний період у житті ягнят, який припадає на літній період. Ягнята відчувають стрес від розлучення з матерями і переходу на нові умови життя, причому найчастіше незадовільну годівлю, зумовлену спекою і вигоранням травостою на пасовищі.

У цей період їх вирощують також різними способами: традиційно – пасовищним, а також стійловим і комбінованим. Ці методи відрізняються за способом вирощування ягнят у літній період, так як у зимовий вони перебувають в однакових умовах утримання й годівлі.

При стійловому вирощуванні ягнята після відлучення перебувають на кормовигульних майданчику, де корми одержують з польового сівообороту з годівниць відповідно норми годівлі за збалансованим раціоном;

При пасовищному вирощуванні – корми одержують тільки з пасовища;

При комбінованому – на весні і початку літа ягнята утримуються на пасовищі поки є зелена трава, потім на стійловому утриманні, далі знов на пасовищі.

Утримання ягнят на протязі деякого часу (приблизно до 1 місяця) на кормовому майданчику дає можливість більш кращому відростанню травостою на пасовищі і кращому його використанню. Тому стійловий і комбінований способи вирощування ягнят забезпечують одержання здорових тварин здатних до високої продуктивності.

Суть комбінованого способу вирощування ягнят полягає в тому, що після відлучення від матерів, вони забезпечуються повноцінною годівлею, використовуючи пасовища, поживні залишки і корми польового сівообороту, комбінуючи вживання залежно від конкретних умов перебування на пасовищі або на кормовигульному майданчику. Ефективність цих методів була перевірена на ярках цигайської породи (табл. 2).

2. Розвиток господарсько-корисних ознак ярк цигайської породи за різних способів вирощування ($X \pm Sx$)

Показники	Спосіб вирощування	
	Комбінований	Стійловий
Кількість тварин, гол.	32	32
Жива маса у віці, міс., кг:		
4	28,22±0,530	28,34±0,560

8	40,25±0,743	42,28±0,605
15	52,79±0,543	58,81±0,861***
Настриг вовни, кг:		
Фізична маса	5,80±0,166	7,43±0,216***
Мите волокно	3,16±0,091	4,12±0,119***

З даних таблиці видно, що ягнята добре росли і розвивалися. Однак, ті ярки, що вирощувалися стійловим способом мали дещо більшу енергію росту. Їх середньодобові прирости були на 26,3% більше, ніж при комбінованому, що сприяло одержанню живої маси 58,8 кг. Вони мали й більший настриг вовни у фізичній масі на 28,1%, у митому волокні – на 30,8%. Міцність вовни і її товщина були майже однаковими в межах 29,8-30,7 мкм або 50 якості.

Післязабійні показники м'ясної продуктивності наведені в таблиці 3.

3. Після забійні показники м'ясної продуктивності ($\bar{X} \pm S_x$), (n=3)

Показники	Спосіб вирощування	
	Комбінований	Стійловий
Передзабійна жива маса, кг	52,60±0,46	53,17±0,93
Маса парної туші, кг	28,46±0,628	31,26±0,226**
Забійний вихід, %	54,11±0,282	54,92±1,221
Склад туші, %:		
М'якість	72,89±1,513	72,62±1,006
Жир	5,32±0,144	11,30±1,052**
Кістки	21,79±1,562	16,08±0,057
Вихід м'якоті на 100 г кісток	0,33±0,032	0,44±0,004

З даних таблиці видно, що у ярок стійлового вирощування ці показники дещо кращі. Так, маса парної туші більша на 12,3%, забійний вихід – на 1,5%, жиру – на 60%, а вихід кісток менший на 5,7%, вихід м'якоті на 100 г кісток більший на 33,3%.

Розрахунок економічної ефективності вирощування ярок різними способами показав, що в розрахунку на одну голову прибуток при стійловому утриманні найвищий і становить 46,5 грн., при комбінованому – 40,2 грн.

Висновки

1. Ефективність виробництва продукції вівчарства залежить від чіткого і правильного виконання всіх елементів технологічного процесу.
2. Вирощування ягнят стійловим і комбінованим способами забезпечує створення оптимальних умов для розвитку високої скороспілості тварин, які у 8-місячному віці спроможні мати живу масу 41-42 кг, що повністю відповідає вимогам міжнародного стандарту на ягнятину.
3. В розрахунку на одну голову прибуток при стіловому вирощуванні більший, ніж при комбінованому на 6,3 грн.

Література

1. Китаєва А. П. Проблеми сучасного розвитку вівчарства./ А. П. Китаєва// Тваринництво України. – 2016. - №2. – С. 2-4.
2. Плохинский Н. А. Биометрия для зоотехников./ Н. А. Плохинский. – М.: Колос., 1969. – 256 с.
3. Тимофійшин І. І. Відгодівельні якості та м'ясна продуктивність помісних м'ясововнових баранців/ І. І. Тимофійшин, О. М. Дереш// Зб. наук. пр.. Подільського агро-біотехн. у-ту. Серія «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва». – Вип. 18. – 2010. – С. 205-207.

А. П. Китаева. Составляющие эффективного производства продукции овцеводства.

Изучали элементы интенсивной технологии производства продукции овцеводства и способы выращивания ягнят после отъема от матерей. Установлено, что при выращивании ягнят в послеотъемный период разными способами они хорошо растут и развиваются. Однако, ярки, которые выращивались стойловым способом имели несколько большую энергию роста. Их среднесуточный приросты были на 26,3% выше, чем при комбинированном способе, что способствовало получению живой массы в 15-месячном возрасте 58,8 кг, настрига шерсти в физической массе 7,4 кг, в мытом волокне – 4,1 кг. Выход мякоти на 100 г костей у них также был больше на 33,3%, прибыль от реализации одной головы ярок на 6,3 грн. больше при стойловом выращивании по сравнению с комбинированным способом.

Ключевые слова: *стойловый, комбинированный периоды, ярки, выращивание, живая масса, шерсть, настриг.*

A. Kitaeva. Components of efficient production of sheep products.

We have studied components of intensive technology of producing sheep products, as well as techniques for raising weaned lambs. It has been established that using different techniques for raising lambs after weaning resulted in good growth performance. However, stall housed female lambs have shown slightly greater growth capacity. Their average daily gains were 26.3% higher than those of female lambs raised in the combined loose-stall housing system; it also had a beneficial effect on their live weights, which reached 58.8 kg at 15 months of age, as well as on the grease and clean wool weights, which were 7.4 kg and 4.1 kg, respectively. The stall housed ewe lambs have also shown 33.3% higher yield of boneless meat per 100 g of bones; the profit per female lamb marketed increased by 6.3 UAH as compared to that for female lambs raised in the combined loose-stall housing system.

Key words: *stall housing, combined loose-stall housing system, female lambs, raising, live weight, wool, wool weight.*